

свого роду резерватом. Пошанівку особи, який є одною з догм британської моралі, вчиться змалку. Цій „особі“, якаб мала й слаба вона не була, всеж дадуть панування над усім, що її окружає, створюючи їй, відповідно до її міри — її власний всесвіт. Прийде час і дитина запанує над іншим всесвітом, вже реальним: з кукли вилетить метелик.

„В своїх забавах і завдяки ним—каже філософ Гардіні — дитина не ставить собі завдання осягнути якусь мету. Вона стремить ні до чого іншого, як до того, щоб дати вільну вправу своїй молодій силі, вилляти своє молоде життя в форму рухів, слів, жестів, що не мають жадної означеної цілі. Стремління дитини — розширитися, розвинути, стати чим раз більше й сильніше — самим собою“.

Чи це не є ідеал англійської нації, найсильнішої в світі? Ідеал, до якого виховується кожного малого британця від дня його з'явлення на світ.

Анрі Мішо

Барвар в Індії

(з французького)

Я знаю коло двадцяти столиць, але жадне інше місто не роїться так від людей, як Калькута. Прошу собі уявити місто, заселене — самими крилошанами — бо їх начислюється тут 700.000, слідує 700.000 — це жінки, які сидять дома і не виходять. Ви завше окружені мужчинами — дивне вражіння.

Бенґалець родиться вже крилошанином, а крилошани, з звійком зовсім мацьопких, яких носять на руках, стало ходять вішки. Їх вовно — на тротуарах і на середині вулиці. Високі й сухі, без стегон і рамен, без рухів, без сміху, — професори або філософи. В ріжвородних одіннях. Одні майже голі. Але правдивий крилошанин завше лишається крилошанином. Голі мабуть найповажніші. Богато з них убрані в тоги, з одним або двома закинутими взад шличками, — в рожеві, зелені, мальвові або темночервоні тоги чи білі халати. Вони незвичайно численні, спокійні, певні себе, і повні тої безличности, яку набувають, сидячи зі схрещеними ногами.

Їх погляд — верх досконалости, ані піднесений догори, ані спущений додолу, без закиду, без тіні тривоги або страху. Шира й безпосередня юрба, яка занята цілком сама собою, або скорше — кожний занятий сам собою. Юрба ця — дуже грубіянська, але — труслива, коли остро влятяться до неї. Колвскою, з якої виросла кожна з цих істот — є тринадцятилітня культура країни чудес.

Найбільше лякаються індуси занецищення, відразливого віддиху європейців, що несе в собі запах мяса і убійства, стережуться дотику білизни, гарбарів, магометанських різників, рибалок, шевців і хусток до носа, які мають в собі те, що після права повинно вернути в землю, іншими словами, встерігаються стичности з усіма тими річами, які кожної хвилини нашого життя аж по шию забрукують людину, яка на то не уважає.

Завше скупчені, пускаються індуси у вулицю або в потік життя лише проти волі, повні внутрішнього спротиву. Ніколи не знайдете їх охлялими, ніколи вони „не виходять зі себе“, ніколи не тратять рівноваги, все — певні себе і безличні.

Індус сідає там, де йому якраз забаглося. Коли тягар коша змучив його, він скидає його і сідає зверху. Стріне голяра серед вулиці або на площі, — зараз на місці каже себе обголити, і зовсім тим не жу-

риться, чи спричинює тим загамовання вуличного руху. Він сідає всюди, але найохотніше там, де цього найменше сподівається, — серед вулиці, перед лавкою, в своїй крамниці — на ляді, посеред розложеного краму, межі капелюхами й черевиками, на траві, на сонці — бо індус живиться сонцем, або в тіні — бо і тіню живиться він, або на границі де сходяться світло й тінь. Цілком байдужий на все на світі, дискутує він з поважною міною, розложившись межі грядками з квітами в якомсь парку або спершись на лавку. Чи ви можете знати, де захочеться сісти-кітці? Так само є в індусом. Ах, бідні, скривджені Калькутські травники! Жадний англієць не спогляне на них без почуття внутрішнього жаху. Але жадна поліція, ніяка артилерія в світі не відівчить індуса сісти там, де йому забагнеться.

Там сидить він, непорушний, не чекаючи нічого ні від кого. Хто має якраз охоту співати—співає; хто має охоту молитися—молиться, продаючи одночасно перець або що інше... Місто де на кожнім кроці виступає в юрбі. Скрізь, навіть в найширших вулицях з тяжкою бідною мусите перешитися через юрґу. Місто крилошанів і їх патрона, їх великого патрона, ідеала претенсіональності і контемпляції — корови.

Індуси заключили союз з коровою, але корова про те нічого не знає. Корова і малпа — двоє найбезличніших сьязьєнних звірят, Всюди в Кальтурі видно коров. Вони мандрують вулицями, в цілу свою довжину простягаються на тротуарах, виділяють свої екскремента перед автомобілем Бенгальського губернатора, оглядають крамниці, розгощуються на дверних порогах, — і колиб індус дався вісти, вони його з цілю певністю пожерлиб.

В її байдужості щодо зовнішнього світу, корова перевище навіть індуса. Цілком ясно видно по ній, що не жде вона від зовнішнього світу ані якогось пояснення ані откровення. А коли зість хочби лише один бушель трави, то потребує найменше сім годин, щоб її його перетравити.

Скрізь по Калькуті вандрують і травлять корови. Це є раса, яка — подібно до індусів і англійців — не мішається з ніякою іншою. Корови, індуси, англійці — ось три народи, які заселяють столицю світа — Калькуту. Індус любить звірята не лиш тому, що вони такі милі, о ні! Навпаки, він трохи агіржливо споглядає на них. Псів напр. не зносить, бо вони нездібні до жадного скупчення, занадто віддаються впливам хвилини, і ганебно позбавлені всякого самспановання. Крім того — пси, цеж реінкарнація створінь, які не були-би псами, колиб перед тим не згрішили. Ануж є це огидні злочинці, що колись замордували якогось брамана!

Індус особливо цінить мудрість і митикування. Під тим оглядом він чутється рідним корові і слоневі, які затримуюсь для себе свої гадки і люблять жити у віддаленні від світа. Індус не зносить забавних звірят, які вистрокують ріжні штуки. На селі не знайти ні горобців, ні пав, ні ібісів, ні чорногузів, за те безконечне число круків і чорних кань — поважних птахів. Крім того є верблюди і буйволи, теж серьєвн звірята.

Але непорушні індуси займаються теж і спортом. Урегульоване — для цілей маїї — віддыхання можна назвати індійським національним спортом. Одного дня на двірці в Сирампурі просив я одного „Бабу“, що відпроваджував мене, пояснити мені цей спорт. За кілька хвилин коло нас зібралось до двадцятьох штукарів, дорадників та інформаторів, даючи нам проби своєї надзвичайної штуки віддыхання. Вони показували нам, як віддыхається і вдихається повітря. На кожне чотириразове вдихання через ліву дірку від носа, приходило 16-разове скорє видихування через праву дірку і т. п. В Індії, де люде на загал дуже шпарівні в своїми гєстами, ніколи не бачив я стільки гєстивкуляції як при цій нагоді...

Англієць мьється правильно і старанно, мимотою є він для індуса втіленням бруду і нечистоти. Індусові тяжко не вивонітуватися при самій думці про англієця, бо цей останній безнастанно занечыщує себе через дотикання річей, яких суворо уникає індус. Мало хто купається

так часто, як індус. В маленькім місточку Чанлернагоре в крім Іанга з його священними водами, не менше як 1600 ставів. І якої години не йшлиби ви поуз ті стави, рідко побачите щоби в якімсь з них не купалися. Розуміється, що й Іанг не буває ніколи порожній. Певно не можна твердити що в нім тече дистильована вода. Але її беруть такою, якою є. Так само і води отих ставів. Колиб ця вода була чиста, то певно її не забрукувалиб умисно перед купанням. Хіба лиш трошки, щоби зробити приемнішою для купання.

При купанні індус не покидає своєї смертельно поважної міни. Він стоїть сторч аж покоління в воді. Від часу до часу схиляється і тоді священна вода Іангу перепливає через нього. Так стоїть він хвилинку, мнючи нераз своє одіння або шмати. Передусім чистить основно зуби. Коли видко сонце—він зараз скомуніковується з ним з поміччю молитов. Але сміху тут немає. По сусідству з більшими містами, де є прядьліни, стрінете кількох шибеників, які навіть пробують пливати. Пливати в священній воді! Але подібні випадки рідкі.

Та не вважаючи на це, бруд в Індії страшний, хоч шмати, якими огортаються Індуси часом бувають і чисті. Дивним дивом Індуські малярі малюють дуже чисті образи, представляючі забруканих людей в обдертих лахах. Навпаки, в Європі ось вже сто літ малюють тільки похилені, потріскані будівлі з брудним interieur і з людьми, які, здається, всі мають скірні недуги..

Кожний має амбіцію представити свій світ не таким, яким він є в дійсності. Не таким, яким він є в дійсності, представляють, крім того, європейці і світ Індії.

М. Л.

3 пресового фільму

Харківський „Комуніст“ (ч. 90) цитує статтю О. В. про японську офензиву в Манчжурії і вірш О. Ольжича — „Японія“, і додає свої uwagi: „проповідь імперіалістичного розбю, проповідь нищення народніх мас Китаю — таке останнє слово фашистівського мерзотника, що чекає допомоги в боротьбі з СРСР від інтервенції японського імперіалізму... Вістник творить цілий культ японського імперіалізму і японську систему виховання дітей у мілітаристичному дусі. Чи не найхарактеристичніший є вірш фашистівського поета Ольжича... Осатанілий від ненависти до СРСР фашистівський пііта складає гимн японським імперіалістам... і дальше в тім самім дусі. Цікаво, чи „Комуніст“ хотівби, щоб „фашистівський пііта“ складав гимн Сталінові? Або Скрипникові? Це трохи небезпечно: не встигнеш гимну зложити, а вже „герой“ в „уклоністах“, а вже виклятий або й не живе: замість гимну—треба некрольога. Нема сенсу. Що до „виховання дітей в мілітаристичному дусі“, то в яким дусі їх виховує Росія?

В краківськім „Часі“ читаємо: „серед стовідсоткових расистів німецьких починають кльчитися явно протихристиянські тенденції“. Один з найстарших членів їх групи граф Ревентлов віддавна доводить, що християнство... не відповідає національ-соціалізму, що проголошує культ сили і віру в частість раси... Гр. Р-ов на сторінках „Райхсварги“ отверто каже що гітлерівців не можна уважати за християн. Називаємо себе християнами, але ними не є і не можемо бути. Наша молодь, правда, релігійна..., але у неї інтезивніше розвинено внутрішнє життя, ніж у багатьох християн“ і т. д.

Українські „гітлерівці“ нічого подібного ще не говорили і мабуть не скажуть. Але одно запитання: чи „Зорі“ і „Мети“, вмовляючи в загал що власне такі думки і наших „ревентлових“, — чи не граються в небезпечну гру? Чи дійсно вони допомагають справі релігії, — коли кажуть, що гасло „нація понад все“ — засада неморальна? Ну, а кар'єра понад усе — моральна? Час над тим застановитися.